

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	AZH 150 Azərbaycan tarixi, 6 AKTS
	Departament	Tarix və Arxeologiya Departamenti
	Program (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2023/24-cü tədris ilinin yaz semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Ramin Fətullayev
	E-mail:	ramin.fatullayev@khazar.org
	Telefon:	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	
	Məsləhət saatları	Müəllimin təyin etdiyi vaxtda
Prerekvizitlər	Yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	<p>Əsas ədəbiyyat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Azərbaycan Tarihi (Millet, Devlet ve Siyaset). Nesib Nesibli. Ankara: Altınordu, 2019. 2. Azərbaycan Tarihi (İlk Çağlardan XX. Yüzyıl Başlarına Kadar). Mahmud İsmayılov. İstanbul: IQ Kültür Sanat, 2014. 3. Türk Kafkası'nda Siyasi ve Etnik Yapı (Eski Çağlardan Günümüze Azərbaycan Tarihi). İsmail Mehmetov. İstanbul: Ötüken, 2009. 4. Azərbaycan tarixi, I cild (Ən qədim zamanlardan XX əsrədək). Z. Bünyadovun və Y. Yusifovun redaktəsilə. Bakı, 2005. 5. Azərbaycan tarixi (ən qədim dövrlərdən zəmanəmizdək). İradə Nuriyeva. Bakı: Elm və təhsil, 2019. 6. Azərbaycan tarixi (ən qədim zamanlardan – xxi əsrin ilk onilliklərinədək). Həsən Qəniyev. Bakı, "Elm və Təhsil" 2019. 7. Azərbaycan tarixi. Red. Mehman Abdullayev. Bakı, Bakı Universiteti, 2014 8. Azərbaycan tarixi (uzaq keçmişdən 1870-ci illərə qədər) red. prof. Süleyman Əliyarlı. Bakı, 2009. 9. XX əsr Azərbaycan tarixi, II cild, Red. Y.B. Yusifov və T.T. Vəliyev. Bakı, 2004. <p>Əlavə ədəbiyyat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Azərbaycan tarixi üzrə qaynaqlar, red. S.Əliyarlı Bakı, 2007. 2. Solmaz Qaşqay. Manna dövləti. Bakı 1993. 3. Fəridə Məmmədova. Azərbaycanın siyasi tarixi və tarixi coğrafiyası, Bakı, 1993 (IV fəsil, §1-2). 4. Ziya Bünyadov. Azərbaycan VII-IX əsrlərdə, Bakı, 2004 (III fəsil, § 2, §8; V fəsil § 2). 	
Kursun təsviri və məqsədləri	Qədim dövrlərdən yaxın günlərə qədər keçən minlərlə illik tarixi proses, Azərbaycan ərazisində <i>Azərbaycan tarixi</i> kimi adlanır. Bu coğrafiyada yaşamış birbirindən fərqli xalqlar və onlar haqda bugün bizlərə məlum olan bütün siyasi, iqtisadi, hərbi və sosial fəaliyyətlər, bu dərsin mövzularını təşkil edir. Bu elmi tədris edərkən nəzərə alınan ən vacib məqamlardan biri, milli şuur ətrafında formallaşan bir tarix konsepti yaradmaqdır.	

	Mümkün olduğu qədər tarixdə qaranlıq və müəmmalı qalan məsələlərin aydınlaşdırılması, bu fənnin tədrisində əsas məqsədimiz olacaqdır. Tarix elminin hər daim özünü yenilədiyi nəzərə alınaraq lazım olduqca dərsin gedışatında müxtəlif dəyişikliklər edilə bilər. Bu dərs, tələbələrin elmi anlayışının formallaşmasına və tələbələrin fənn haqqındaki dünyagörüşünün güclənməsinə öz töhvəsini verəcək. Bundan əlavə, hər bir Azərbaycan vətəndaşının, Azərbaycan tarixindəki müəyyən məsələlərə bələd olmasının vacib olduğunu nəzərə alaraq, tələbələr üçün bu istiqamətdə tədris planı həyata keçiriləcək.																					
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Fənnin ümumi tədrisi prosesində tələbələrdə: <ul style="list-style-type: none"> - Azərbaycan torpaqlarının qədim tarixi haqda tələbələrdə dəqiqlik məlumat və dərin təsəvvür yaranacaq. - Azərbaycanın dünya və şərqi tarixindəki mühüm mövqeyi lazımlığı formada tələbələrə çatdırılacaq. - Azərbaycan tarixinin mərhələləri və bu mərhələlərə keçidlərin tarixi arxa planı aydınlaşdırılacaq. - Azərbaycan xalqının yaranmasında rolü olan amillər izah ediləcək. - Azərbaycan coğrafiyasının tarixi əhəmiyyəti ətraflı şəkildə öyrəniləcək. - Azərbaycan tarixindəki böyük şəxsiyyətlər, tələbələrə daha yaxından tanıdılacaq. 																					
Tədris metodları	Mühazirə X Qrup işi X Praktiki tapşırıqlar X Praktiki məsələnin təhlili X Digər X																					
Qiymətləndirmə	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center; padding-bottom: 5px;">Komponentləri</th> <th style="text-align: center; padding-bottom: 5px;">Tarix/son müddət</th> <th style="text-align: center; padding-bottom: 5px;">Faiz (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Aralıq imtahanı</td> <td style="text-align: center;">Aprel</td> <td style="text-align: center;">30 bal</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Aktivlik</td> <td style="text-align: center;">Semestr boyu</td> <td style="text-align: center;">10 bal</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Yoxlama yazı işi (Quiz)</td> <td style="text-align: center;">Aralıq imtahanı öncəsi Final imtahanı öncəsi</td> <td style="text-align: center;">10 bal (5+5)</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Təqdimat (Prezentasiya)</td> <td style="text-align: center;">Semestr ərzində</td> <td style="text-align: center;">10 bal</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Final imtahanı</td> <td style="text-align: center;">İyun</td> <td style="text-align: center;">40 bal</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Yekun</td> <td></td> <td style="text-align: center;">100 bal</td> </tr> </tbody> </table>	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)	Aralıq imtahanı	Aprel	30 bal	Aktivlik	Semestr boyu	10 bal	Yoxlama yazı işi (Quiz)	Aralıq imtahanı öncəsi Final imtahanı öncəsi	10 bal (5+5)	Təqdimat (Prezentasiya)	Semestr ərzində	10 bal	Final imtahanı	İyun	40 bal	Yekun		100 bal
Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)																				
Aralıq imtahanı	Aprel	30 bal																				
Aktivlik	Semestr boyu	10 bal																				
Yoxlama yazı işi (Quiz)	Aralıq imtahanı öncəsi Final imtahanı öncəsi	10 bal (5+5)																				
Təqdimat (Prezentasiya)	Semestr ərzində	10 bal																				
Final imtahanı	İyun	40 bal																				
Yekun		100 bal																				
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	<p>Aktivlik Dərslərdə, diskussiyalarda, prezentasiyalarda və elmi seminarlarda iştirak etmək.</p> <p>Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı zəruridir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq qayıbı olan tələbələr imtahana buraxılmır. Davamiyyətə görə tələbələrə bal verilmir ya da tələbələrdən bal kəsilmir.</p> <p>Dərsə gecikmə Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbə qayıb yazılır. Lakin tələbə dərsə buraxılır.</p> <p>Yoxlama işi (Quiz) İki yoxlama işi keçirilir. Biri aralıq imtahanından əvvəl, digəri isə final</p>																					

imtahanından əvvəl. Yoxlama işinə hansı mövzuların daxil ediləcəyi, fənnin müəllimi tərəfindən tələbələrə ən az 1 həftə əvvəl deyilir. Bundan başqa sual tipi, sual sayısı və digər məsələlər haqda da məlumat veriləcək. Dekanlığa və müəllimə öncədən məlumat verilən səbəblərdən ötürü yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yaza bilər.

Təqdimat (Prezentasiya)

Semestr ərzində hər tələbə 1 dəfə təqdimat etmək məcburiyyətindədir. Sözü gedən təqdimatın mövzusu, dərsin əhatə etdiyi mövzular arasından seçiləcək. Mövzular, tələbələrin gözü qarşısında püşk atma yolu ilə müəyyən edilir. Mövzu dəyişmək qadağandır. Hər təqdimat minimum 15, maksimum 25 dəqiqə ola bilər. Təqdimatlar çıxış formasında olacaq və slaytlardan istifadə olunması məsləhət görülür.

İmtahanlar

Aralıq və yekun imtahani mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Sual tipləri və sual sayıları haqda da tələbələrə məlumat verilir. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır.

İmtahan qaydalarının pozuntuları

Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürülmələr qadağandır. İmtahan zamanı imtahan nəzarətçisinin dediklərinə tam olaraq əməl edilməlidir. Bu qaydalara riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymət ilə imtahandan kənarlaşdırılır.

Fənni bitirmək qaydası

Universitetin qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər.

Tələbələrin davranış qaydaları

Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq qadağandır. Həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan, smart watchlardan, planşetlərdən və digər bütün elektron cihazlardan istifadə etmək qəti qadağandır. Buna əməl etməyən tələbələr sınıf otağından çıxarılaçacaq.

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1		Azərbaycanda icma cəmiyyəti və qədim Azərbaycan dövlətləri <ul style="list-style-type: none">• Azərbaycanda tarixdən əvvəlki dövrlər və ilk insan məskənləri• Azərbaycan ərazisində yerləşən ilk tayfalar-ilk dövlətlər (Aratta, Lullubi, Kutilər, Kassitlər, Zamua)• Sak-Massagetlərin (İşquz) Azərbaycan torpaqlarına gəlməsi	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
2		<ul style="list-style-type: none">• Manna dövləti: ərazisi, əhalisi, siyasi tarixi və	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas

		<p>mədəniyyəti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Azərbaycan Midiya və Əhəməni imperiyalarının tərkibində • Şimali Azərbaycan torpaqlarında yaşamış ən qədim Türklər • Azərbaycan Türklerinin formallaşmasının tarixi prosesi • Azərbaycan-Türk tarixinin mənbələri 	dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
3		<p>Azərbaycan erkən orta əsrlərdə (III-IX əsrlər)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eramızdan sonraki əsrlərdə Azərbaycana ilk türk axınları • İslamiyyətdən öncəki dövrədə Azərbaycan tarixi • Azərbaycanda Ərəb hakimiyyəti • İslam dininin yayılması və onun tarixi əhəmiyyəti • Ərəb əsarətinə qarşı azadlıq mübarizəsi. Xürrəmilik hərəkəti və Babək. 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
4		<p>Azərbaycan intibah dövründə (IX-XIII əsrin əvvəlləri)</p> <ul style="list-style-type: none"> • IX-XI əsr Azərbaycan tarixinin başlıca problemləri • Oğuzlar, onların qurduğu cəmiyyətlər və onların özünəməxsus xüsusiyyətləri • Səlcuq türkləri və Azərbaycan • Azərbaycan Atabəylər dövləti • Azərbaycan İntibah mədəniyyəti 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
5		<p>Azərbaycan XIII-XV əsrlərdə</p> <ul style="list-style-type: none"> • Azərbaycanda Türk hakimiyyətinin şahlanma dövrü • Azərbaycanda monqol əsarəti • Hülakülər dövləti • Azərbaycanda Qaraqoyunu hakimiyyəti • Azərbaycan Ağqoyunlular dövləti dövründə • Şirvanşahlar dövləti • Səfəvilərin Ərdəbil hakimliyi <p>XIII-XV əsrlər Azərbaycan-Türk mədəniyyəti</p>	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
6		<p>Səfəvi dövləti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Səfəvi dövlətinin yaranmasını şərtləndirən amillər. Səfəvilərin kökəni, Qızılbaş ideologiyası. I Şah İsmayıł • Səfəvilər ilə Osmanlıların mübarizə və müharibələri • Şah Abbasın dövründə həyata keçirilən yeniliklər • XVII əsrədə Səfəvi dövlətinin ümumi vəziyyəti • XVI-XVII əsrlər Azərbaycan mədəniyyəti 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
7		<p>XVIII əsrin birinci yarısında Azərbaycan torpaqlarında ictimai və siyasi vəziyyət</p> <ul style="list-style-type: none"> • XVIII əsrin əvvəllərində Səfəvi dövlətinin tənəzzülü 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq

		<ul style="list-style-type: none"> • Azərbaycanın beynəlxalq rəqabət meydanına çevrilməsi • I Pyotrun Xəzəryanı bölgələri işğal etməsi • Şirvan bölgəsinin siyasi və demoqrafik vəziyyəti • Azərbaycan Nadir şahın imperiyası tərkibində 	bölmələr və fəsillər
8		<p>Azərbaycan xanlıqları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Azərbaycan ərazisində Türk xanlıqların yaranması. • Azərbaycanın yenidən birləşdirilməsi üçün aparılan mübarizə və nəticələri • Xanlıqların daxili və xarici siyasəti. Qacarın yürüşləri • Azərbaycan xanlıqlarının sosial – iqtisadi vəziyyəti. İnzibati-idarə sistemi • XVIII əsr Azərbaycan mədəniyyəti 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-5, müvafiq bölmələr və fəsillər
Aralıq İmtahani			
9		<ul style="list-style-type: none"> • Azərbaycan XIX əsrдə • XVIII-əsrin sonu-XIX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın daxili və beynəlxalq vəziyyəti • Rusiya-Azərbaycan müharibəsi. İşğal və müqavilələr • I Rusiya-İran müharibəsi. Gülistan müqaviləsi • Gülistan müqaviləsindən sonrakı dövrдə Azərbaycan beynəlxalq münasibətlərdə • II Rusiya-İran müharibəsi. Türkmençay müqaviləsi 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər
Azərbaycan XX əsrin ilk onilliklərində (1901-1918)			
10		<ul style="list-style-type: none"> • XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda ictimai – siyasi vəziyyət • Azərbaycan milli azadlıq hərəkatının II dövrü və onun əsas xüsusiyyətləri • 1905-1906-ci illərdə erməni-müsəlman münaqişəsi • Azərbaycanda siyasi partiyaların və ictimai hərəkatların yaranması • Azərbaycan I Dünya müharibəsi illərində • 1917-1918-ci ilin əvvəllərində Şimali Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyət. 1918-ci il mart soyqırımı • XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan mədəniyyəti. Maarif və elm • Azərbaycan deputatları Rusiya Dövlət Dumalarında • Cənubi Azərbaycan 1905-1911-ci illər İran inqilabı dövründə 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər
11		Azərbaycan Cümhuriyyətinin yaranması və ilk addımları (1918-1920)	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas

		<ul style="list-style-type: none"> • Zaqafqaziya Seyminin süqutu. Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaradılması. • İstiqlal bəyannaməsi • M.Ə. Rəsulzadənin milli hakimiyyət fikirləri • Batum konfransının Azərbaycan üçün nəticələri. Batum müqavilələri • 1918-ci ilin iyun böhranı və nəticələri • Bakı XKS-nin Gəncəyə hücum planı və onun ifası • Bakı XKS-nin süqutu. "Sentrokaspi" diktatürası • Nuru Paşanın Azərbaycana gəlişi və "Qafqaz İslam Ordusu". • Bakının azad edilməsi 	dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər
12		<p>Azərbaycan XX əsrin 20-30-cu illərində</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1920-ci ilin aprel işğalı və Azərbaycanda kommunist hakimiyyətinin qurulması. Sovet hakimiyyətinin qarşı müqavimət hərəkatı • Azərbaycanda həyata keçirilən birtərəfli sənayeləşdirmə və kollektivləşdirmə siyasəti, onun nəticələri • Formal müstəqilliyn ləğvi və respublikanın ərazi bütövlüyünə qəsd. DQMV və Naxçıvan MSSR-in yaranması • Azərbaycanda sosialist yenidənqurmaları, onların sosaliqtisadi və siyasi nəticələri. Kütləvi repressiyalar <p>Azərbaycanda SSR-də mədəni quruculuq</p>	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər
13		<p>Azərbaycan II dünya müharibəsi dövründə (1939-1945-ci illər)</p> <ul style="list-style-type: none"> • II Dünya müharibəsinin başlanması və müharibə edən dövlətlərin Azərbaycana dair planları • Azərbaycan döyüşçüləri döyüş cəbhə-lərində, antifaşist müqavimət və partizan hərəkatlarında • Faşizm üzərində qələbədə Bakı neftinin rolu • Cənubi Azərbaycan II Dünya müharibəsi dövründə 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər
14		<p>Müharibədən sonra Azərbaycanın sosial-iqtisadi və siyasi inkişafı (1945-1991-ci illər)</p> <ul style="list-style-type: none"> • XX əsrin 40-60-cı illərində Azərbaycanın sosial-iqtisadi və siyasi əziyyəti • Azərbaycanlıların Ermənistandan-tarixi etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası • Azərbaycanda SSR XX əsrin 70-80-ci illərində. 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər

		<ul style="list-style-type: none"> “Yenidənqurma” şəraitində milli münasibət-lərin kəskinləşməsi Güney Azərbaycanı müharibədən sonrakı dövrdə 	
15		<p>Müstəqil Azərbaycan respublikası: Dövlət müstəqilliyinin bərpa olunması və onun möhkəm-ləndirilməsi uğrunda mübarizə. (1991-1995-ci illər)</p> <ul style="list-style-type: none"> Qondarma “Dağlıq Qarabağ” məsələsi və onun Azərbaycanın ictimai-siyasi durumuna təsiri Dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsi. Azərbaycan müstəqilliyin ilk illərində Milli qurtuluş. Heydər Əliyevin yenidən Azərbaycan Respublikasının yeni neft strategiyası. “Əsrin müqaviləsinin” imzalanması <p>Müstəqil Azərbaycan respublikası: Azərbaycan Respublikası XX əsrin 90-cı illərinin ikinci yarısı-XXI əsrin ilk onilliklərində.</p> <ul style="list-style-type: none"> Müstəqil Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qəbul edilməsi . Azərbaycanda sosial-iqtisadi və mədəni dirçəliş Azərbaycan intibahının yeni mərhələsi 	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3, 5-6, müvafiq bölmələr və fəsillər
Final İmtahanı			